

de csak keveset változtak a legújabb időkg. A 16 megyében esik körülbelül 78 000 lakosra és ezek közt 47 000 tót ajkúra, egy-egy középiskola, azaz gimnázium, vagy reáliskola, nem számítva a 16 polgári iskolát és a hat felsőkereskedelmi iskolát. Ha pedig a statisztikát úgy veszem, hogy a magyar állam egész lakosságára legyen tekintettel, 100 000 lakosra jut egy középiskola. Ebből tehát eléggé látható, hogy a Felvidék kulturális szükséglete ki van elégítve. (Igaz! Úgy van!) Csak fel kell keresni azokat az intézeteket, amelyekben magyar szellemenben és a hazafiság ápolása mellett oktatják az ifjúságot. (Igaz! Úgy van!)

Arra vonatkozólag sem osztozom a t. képviselő úr nézetében, hogy a tót nyelvre semmi figyelem nincs, hisz pl. a tresztinai iskolában még előkészítő tanfolyam is van. Az igen természetes, hogy azon iskolákban, melyekben a tannyelv magyar, ugyanazon tannyelv éppúgy érvényesül nyelvi szempontból, mint ahogy ezt az általános törvény előírja, de segédeszközül használtatik a tót nyelv is. De még egy dologra vagyok bátor figyelmeztetni a t. képviselőházat akkor, mikor arról van szó, hogy egy tót nyelvű gimnázium állíttassék fel. Én azt hiszem, van a t. háznak tudomása arról, hogy Prágában van egy ún. cseh—tót egység című egyesület, melynek bevallott célja a cseh és a magyarországi tótok közt a faji, nyelvi és kulturális közösséget ápolni, és a tót nemzetiségi törekvéseket támogatni. Ha egy tót gimnázium nyílik meg, minthogy tót iskolai könyvek nem igen léteznek, Csehországból importálják ezen iskolai könyveket, és így ápolják ezt a cseh—tót közösséget és egységet, aminthogy szomorú tapasztalataim vannak a liturgiai könyvek tekintetében is. Én azt gondolom, hogy egy magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter addig, míg teljes garanciával nem bír az iránt, hogy az ilyen intézetek kizárólag a magyar hazafias szellem ápolására szolgáljanak, a nemzetiségi törvény szelleméből folyó jog alapján áll, midőn ilyen iskola felállítására az engedélyt meg nem adja. Kérem a tétel elfogadását. (Élénk és hosszantartó éljenzés és taps jobbfelől és a szélsőbaloldalon.)

47

A magyar munkássajtó bírálat a nemzetiségi elnyomás politikájáról

A

1902 ápr. 24

A „Népszava” közleménye a dualizmus magyarországi kormányrendszerének nemzetiségellenes politikájáról¹

Ha jól meggondoljuk a dolgot, a magyarországi nemzetiségi kérdéssel egyelőre kevés okunk van foglalkozni. Hisz tudja mindenki, hogy mi „hazátlanok” vagyunk, vagyis „ellenségei a hazának, a nemzetnek” s minden egyéb szentnek, mit érdekel hát minket olyan vitatkozás, amely éppen ezen kérdések körül forog? Nem is foglalkoznánk mi e kérdéssel mindaddig, amíg Magyarországon is nem sikerült a nemzeti gyűlölet mótelyét a nép közé bevinni. Az a nézetünk, hogy a nemzeti kérdés tisztán a vagyonos osztálynak a problémája, amely — szűknek érezvén a gazdasági verseny korában maga körül a világot, amelyen terjeszkedhessék — kimarni igyekszik versenytársait. Ilyen hasznót nem lehet csak egyénekenként vinni, az egy-érdekűek csoportosulnak a többiek csoportja ellen — a csoportosulás legalkalmasabb alapjának az egyenlő nyelv látszik. Innen a nemzeti kérdés!

¹ Megjelent a Népszava 1902. 46. sz.-ban. — A hírlapi közlemény címe: „A nemzetiségi kérdés.” — Hasonló kérdéssel foglalkozik a lap „Sovinizmus” (Népszava 1900. jan. 9. sz.) és „A magyar nyelv a népiskolában” (Népszava 1902. jún. 21. sz.) című közleménye is (B).

Amíg az urak megmaradnak a maguk portáján, addig nem bánjuk, bármit tesznek. De mihelyt azon kezdik, hogy a népet is belevonják az ő kenyérharcukba, van hozzá szavunk. Mert hamar belátják ők, hogy nem lehet az idegen ellen harcolni, amíg itthon a maguk nemzetiségű osztályellenfelük is szorongatja. Ezt az utóbbi ellenséget kell leszerelni előbb, és ezt elérni akarják azzal, hogy a nemzeti szeretet és gyűlölet tanát beleviszik a népbe, elterelvén így a figyelmét a saját érdekétől, a saját gyűlöleteiről. Egy csapással két legyet ütnek: az idegen nyelvű versenytárs ellen segítőköt nyernek, és a saját nyelvű ellenfeleket elaltatják.

Magyarországon ez a két törekvés megnyilvánul a nemzeti függetlenség és a nemzeti állam jelszavaiban.

Az elsővel — amely közönséges nyelven szólva az önálló vámterület, vagyis az osztrák ipari versenytárs kiszorításának a kérdése — ma nem foglalkozunk. A másodikról, a nemzeti kérdéstről azonban ejtünk néhány szót abból az alkalomból, hogy a Pesti Hírlap időszerűnek látja hármas cikksorozathban egész nemzetiségi programot állítani föl.

A Pesti Hírlap mondja, hogy a „magyar nemzeti állam kiépítésének nagy célját csak az állam van hivatva minden részében kezdeményezni.” Éspedig azért, mert sem a társadalom magyarosító hivatását nem teljesíti, sem a magyar fajnak nincsen propagatív és asszimiláló képessége és „nincs oly kultúrája sem, amely a magyar fajhoz nem tartozókra nézve az asszimilálást kívánatosá teszi.”

Ez az utolsó vallomása a Pesti Hírlapnak elintézné számunkra a kérdést, ha a Pesti Hírlap is következetes volna, s ebből folyólag — az igazság és szabadság elvei szerint — el is temetné a magyar nemzeti állam eszméjét. Mert mi „hazátlanok” azt tartjuk, hogy a nemzetiségi terjeszkedésnek csakis ott van jogosultsága, ahol a kulturális felsőség a maga belső erejével hódít, egyébként pedig minden nemzetiség szabadon fejleszthesse nemzeti műveltségét.

De a Pesti Hírlap — és hát erre el lehetünk készülve — éppen ezekért az államot rendeli a nemzetiségi kérdés megoldására hivatottnak. Három irányban kell intézkednie, úgymond: gazdasági, politikai és közművelődési téren.

Gazdasági javaslatai a fokozatos adó és a létminimum adómentessége behozatalának és a nemzetiségi pénzügyintézetek rendszabályozásának követelésében csúcsosodnak ki. Az első kettő ellen persze nincs kifogásunk, a harmadik ellen a törvény előtti egyenlőség nevében tiltakozunk. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy rámutassunk a Pesti Hírlap irányváltására, amely még két év előtt is lelkes híve volt Beksics gonosz örültségének, aki szerint a magyarság érdekében az alföldi nagybirtokokat parcellázni kell, mert jobbágyi viszonyba súlyosítják az államfenntartó magyar fajt és ezt a viszonyt a nagybirtok átplántálásával, a nemzetiségi vidéken kell létesíteni, a nemzetiségek meggyöngyítésére. Igaz, hogy a Pesti Hírlap csak a gyakorlati kivihetlenség szempontjából veti el most Beksics programját, nem elvi okokból.

Sokkal fontosabb a mi számunkra a Pesti Hírlap nemzeti politikai programja. Ezt két részre kell osztanunk: vallomásokra és követelésekre.

A vallomás nagy fontosságú. Bevallja nyíltan, kifejezetten, hogy a nemzetiségi törvény „nem ment át az életbe; nem respektálja azt sem törvényhozás, sem a kormány, sem a bíróságok sem a többi közhatóságok. A hazafias gyakorlat megkorrigálta, sőt hatályon kívül helyezte a törvényt.”

Amit mi olyan sokszor mondtunk, azt íme, most bevallja maga a liberális lap: hogy Magyarországon azért alkotnak törvényt, hogy be lehessen tartani, ha tetszik; hogy van egy csomó törvény, amelyet nemcsak figyelembe nem vesznek, de melyet egyszerűen hatályon kívül helyeznek, szellemével ellenkező alkalmazásával; hogy e tekintetben nincs különbség a fej (a törvényhozás, a kormány) és a tagok (a bíróságok, s hatóságok) közt. Hányszor ítélték el hörtönre, pénzbüntetésre, amiért ezt mondtuk! Hogy a törvényhozás fitymálja a saját alkotta törvényeket (a Népszava-pör még mindig függ!), hogy a kormány törvényessége

képmutató, hogy a hatóságok kevés kivétellel szemenszedett jograblók, és hogy a bíróságok, a független, pártatlan bíróságok szemfényvesztés!

Most bevallja erre az egy esetre a liberális lap is ezt. Hát ami ez esetben igaz, az ne volna igaz más esetekben, amikor a vagyonos osztály érdekképviselőinek még nagyobb érdekeket kell megvédeniök: a munkásság követeléseit levernüök! A mi bíróságunk a „logika örök törvényei” szerint is szokott ítélni. Nem tényekre, csak ezekre utalunk most mi is.

A „Pesti Hírlap” persze nem azt kívánja, hogy a törvényt betartsák, hanem, hogy egy önfeledt pillanat tévedését új, a nemzetiségek „törvényes” elnyomására alkalmas törvénnyel korrigálják. Ehhez pedig még egy-két apróságot.

Elsőbb „a nemzetiségi sajtó érélyes megrendszabályozását”, másodsor „a nemzetiségi pártok szervezetének megbontását”, s végül „az egyesülés és gyülekezés nemzetiségi alapon szigorúan tiltandó volna.”

Kell-e ezekkel szemben álláspontunkat kifejtenuök? E követelések csak így magukban, a nemzetiségekre szorítva, határozott ellenkezésünkre számíthatnak. Ám ha csak ebben a keretben maradnának! Az után a jellemzés után, amelyben maga a „Pesti Hírlap” a magyar törvényhozást és hatóságokat részesítette, nem látnók-e már másnap a törvények alkotása után, hogy a munkásságra alkalmazzák. Lehet erről kétség?

A „Pesti Hírlap” nemzeti programja nemcsak a nemzetiségekkel szemben kegyetlen, bünyös, hanem általában és részleteiben reakciós, a munkásmozgalom minden érdeke ellen valók. Minden ilyen szellemü nemzetiségi politika és törvényhozás a szocialista munkásságot ellenségei közt fogja találni.

B

1902 jún. 21

A magyar munkássajtó az 1879: XVIII. tc. (a magyar nyelv kötelező népiskolai oktatásáról) érélyes végrehajtásál követelő kultuszminiszteri rendeletéről: „A magyar nyelv a népiskolában”¹

Mi az elemi oktatásnak a célja olyan országban, amelyben először is: a tanköteles gyermekek egy harmada egyáltalán nem látogatja a népiskolát, s amelyben másodsor a népiskolát elvégző gyermekeknek kilenc tizede semmi további oktatásban nem részesül?

Az elemi oktatás célja világszerte azon szükségletekhez alkalmazkodik, amelyek a csak elemi oktatásban részesülő néprétegek életében az uralkodók. Azok, akiknek másban mint elemi oktatásban részük nincs, főképp a munkásosztály gyermekei, vagyis olyanok, akiknek sorsuk a testi munkával járó hivatások. Az elemi oktatásnak célja ennek megfelelően, öket oly gyakorlati ismeretekkel felruházni, amelyeket az életben értékesíthetnek, hogy a termelésnek minél jobb eszközei legyenek.

A kapitalisztikus termelési rendszerben, amelyben az ember mint munkás: áru, a jövődöbeli munkást sem tekintik, nem tekinthetik másnak, mint termelési eszköznek, amelyet idejekorán kell arra nevelni, miként a csikót is idejekorán kell a rúd mellé fogni. A burzsoázia gazdasági érdeke követeli tehát, hogy a munkásosztály gyermekei elemi oktatásban részesüljenek; követeli azután, hogy ez az oktatás túlnyomó részben csak arra szorítkozzék, ami a testi munka minél eredményesebb kiviteléhez szükséges, és ne terjedjen olyan tárgyakra, amelyek a munkásosztály gyermekeinek lelkében a magasabbra törekvés, a békétlenség csíráit elvethetnék, azokat a társadalmi tagozatoknak felbontására ösztönöznék; viszont, hogy bizonyos komplikáltabb technikai műveletek, általában bonyolultabb munkafolyamatok végzésére egyes magasab-

¹ Megjelent a Népszava 1902. 69. sz.-ban.